

FÉNYSZARUI ARCKÉPCSARNOK

Fábry Dezső festőművész (1893–?)

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.” (Kodály Zoltán)

A cikk szerzői arra vállalkoztak, hogy Jászfényszaru híres szülöttjeiről, vagy az itt élőkről információkat gyűjtsenek, és egy cikksorozatban közreadják. Az arcképcsarnokban azokról emlékezünk meg, akik a tudomány, építészet, művészet tárgyi, szellemi javáival értékeket, örökséget hagytak ránk jászfényszarusiakra is, s akikre méltán lehetünk büszkéek – akkor is, ha az élet másfelé vezette útjukat.

Fábry Dezső

A Kereszteltek anyakönyve szerint „Fábry Dezső Béla János 1893. április 23-án született Jászfényszarun, szülei Fábry Elek gyógyszerész (ágostai, evangélikus vallású) és Szalay Ilona (r. k). Keresztszülők: Fischer Panka, Fábry Dezső vasúti tisztviselő neje, tiszteletbeli keresztszülők Szalay Béla és neje, Racsek Ilona. Keresztelte Han Pál plébános. Megjegyzés: „A vallás és közoktatásügyi m. kir. 1890. február 26. 10068. sz. a. k. rendelete folytán áttételt az aszódi ág. ev. lelkészi hivatalnak. 1893. máj. 3.”

Iskoláit a Jászságban végezte, majd Budapesten 1909-től 1914-ig díszítő-festő szakos hallgató volt az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskolában, melyet dicsérettel végzett el. Az iskola évkönyveiben 1909-től minden évben láthatjuk nevét. A több mint 100 oldalas díszes címlapú évkönyvekben részletesen olvashatunk az intézmény éves szakmai munkájáról, oktatott szakokról, tárgyakról, név szerint az oktatókról és diákokról, az intézmény gazdálkodásáról, a diákasztalról (menza), a pályázatokról, a díjazásokról, a pályadíjakról, a támogatókról, a támogatósokról és a segélyekről. A kiadványok gazdagon illusztráltak. Az alábbiakban néhány gondolat az évkönyvekből a teljesség igénye nélkül:

Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola 1909–10. évről. Rendes és rendkívüli növendékek névsorában az előkészítő első évfolyamán Fábry Dezső látunk a zebegényi templom kifestéséről

Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola Évkönyve 1912–1913 (Szerkesztette Czako Elemér igazgató) Fábry Dezső a főiskolai képzés első évfolyamának növendéke. A kiadvány 60. oldalán a zebegényi templomterv is látható.

Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola Évkönyve 1913–1914 (Szerkesztette Czako Elemér igazgató). Az évvégi iskolai pályázaton a díszítő festészeti szakon Fábry Dezső dicsérettel nyert. A szünidei pályázaton dicsérettel nyert. Vásárlások (a hallgatók műveit megvásárolták): Fábry Dezső 138 koronáért. Az 1913–1914-es tanévben szakoklevelet kapott. Az V. éves festők tanulmányait Körösfői a zebegényi templom gyakorlati feladata köré csoportosította, a festésben Fábry Dezső tanítvány is részt vett. A kiadványban freskótervet is láthatunk.

is, amelyen a művészünk is részt vett. 1915–1916-os évkönyvben (szerkesztette Nádler Róbert h.igazgató) már arról kapunk tájékoztatást, hogy az intézet jelenlegi és végzett növendékei közül hadba vonult az 1914-ben végzetek közül Fábry Dezső zászlós.

Az intézmény másik több mint 400 oldalas kiadványa: Díszítő Művészet 1915–1918, amelyben szintén láthatóak tervek, rajzok a zebegényi templom falidíszéből, mustráiból (59. oldaltól).

Fábry a tanulást nem hagyta abba a festő szakkal 1914-ben nyert felvételt polgári iskolai rajztanító jelöltként, majd 1918-ban negyedévesként, mivel behívták katonai szolgálatra, korábban tett szakvizsgát. A háborúban a 60. gyalogezred és a császár vadász-zászlóalj kötelékében vett részt, és harcolt az orosz, olasz, román és albán frontokon.

A zebegényi templom

Körösfői-Kriesch Aladár (művész-tanár, aki az V. éves festők tanulmányait a zebegényi templom gyakorlati feladata köré csoportosította) tanítványaként részt vett a Szent István Közgazdasági Szakközépiskola falkepeinek festésében, majd 1913-ban a zebegényi templom kifestésében.

1914–1915-ös évkönyv: Az iparművészeti iskolában az 1914–1915-ös háborús tanévben is a tananyagának teljes felöléléssel folyt az oktatás. A kiadvány 63–67-ik oldalán olvashatunk és képeket látunk a zebegényi templom kifestéséről

A kis ezüst vitézségi érem, a Signum Laudis és Károly-csapatkereszt díszítik mellét. A nemzeti hadsereg megalakulásakor Ceglédre Vácra helyezett gyalogezredben és az ebből fejlesztett 1. számú kerékpár zászlóalj kötelékében szolgált 1920-tól 1926-ig Vácra mint főhadnagy. Ekkor a hat év alatt nagyon sok váci tárgyú olajfestményt, akvarellt festett, és a Múzeum Egyesület felkérésére megrajzolta a váci „barokkizlésű” épületeket. 1926-ban mint kiállító vett részt a Faluszövetség váci kiállításán, és művészi képeit aranyéremmel tün-

tették ki. Ez idő szerint Balassagyarmaton százados, ahol az 1930-as években tevékenykedett. További munkássága, életrajza jelenleg kevésbé ismert.

Leszkovszky György készítette el. „Az egész templom dekorációjának – mint ideának – megoldását tehát két év előtt végzett tanítványomra – és akkori ta-

A zebegényi templom belseje

Fábry nyomában jártunk Zebegényben

A falképek programját Fieber Henrik (1873–1920), az Iparművészeti Iskola egyházművészeti szakosztályának vezetője adta meg: „A templom a konstantini diadal 1600 éves évfordulójára festetett ki s ez adta a művészi ab-

nárségédemre – Leszkovszky Györgyre – bízta” – írja Körösfői-Kriesch a templomfestés készülését. „Neki kellett az egész templom színakkordját, a folt- és vonalelosztást – úgyszintén a figurális freskók kompozícióit – számos, kísérletező, kisebb vázlatokban megállapítani – úgyszintén az ornamentális részekhez is apróbb vázlatokat készíteni”. Ezeket a vázlatokat kapták kézhez azután Körösfői végzős növendékei. Az életnagyságú kartonokat, műhelyrajzokat és a kidolgozott színvázlatokat még az iskolában készítették el, majd kivitették a helyszínre.

A kifestésről a szentély falában, középen a Szűz Mária színes üvegablaka alatt kör alakú emléktáblán olvasható:

Emléktábla a zebegényi templom festőiről

rázolás gondolati tartalmát” – írja. „Az egésznek alapgondolata a szent kereszt diadala és felmagasztalása, vagyis a keresztény világnézet apoteózisa.”

A festést Diósi Antal, Fábry Dezső, Klosius Károly, Gáspár Mór, Schindler Valér tanítványok végezték.

Körösfői-Kriesch Aladár és tanítványai 1914 tavaszától őszig dolgoztak a festményeken. Az előre meghatározott program alapján a vázlatokat

E TEMPLOM
KIFESTÉSÉT
KÖRÖSFŐI K. ALALDÁR
TANÁR
VEZETÉSE ALATT TERVEZTE
LEWKOSZKY GYÖRGY
TANÁRSEGÉD
A KIFESTÉST VÉGEZTÉK
DIÓSI ANTAL – FÁBRY DEZSŐ –
KLOSIUS KÁROLY – GÁSPÁR
MÓR – SCHINDLER VALÉR
TANÍTVÁNYOK

Sidló Ferenc a gyulai tárlaton

„Nagy és intelligens közönség jelenlétében nyílt meg a Közművelődési Egyesület által rendezett tárlat a vármegyeház dísztermében, melyre ez alka-

lomma Gyulára érkezett Sidló Ferenc a kiváló festő és szobrászművész, a Képzőművészeti főiskola neves tanára. A tárlatot vasárnap délután Kovacsics főispán nyitotta meg, majd Sidló professzor tartotta meg nagyértékű előadását. ... A gyulai szerzők közül kiállítottak: Vitéz Ákosffy Barna, Bíró György, Bercsényi Aladár, Fábry Dezső, József Dezső, Técsi László, Tarr Dezső, Szilágyi István, ifj. Ürmösy Károly, Weber Józsefiné és Kristóffyiné, Fábrián Margit. Sidló mester megszemlélte a gyulaiak alkotásait és általában dicsérettel nyilatkozott mindegyik kiállítóról. Különösen kiemelte Fábry Dezső akvarelljeit, Técsy mesteri plakettjeit, Tarr Dezső szindus üvegfestményeit, kinek vásznai fantasztikus elgondolással alkottattak meg. ... Sidló mester itt tartózkodása alatt dr. Tury Ferenc ügyvéd, a művészeti szakosztály elnökének vendége volt. A mester hétfőn reggel utazott vissza a fővárosba – teljes meglepéssel, csak azon csodálkozott, hogy a kulturmozgalomtól a város vezetősége teljesen elszigetelte magát s a tárlat megnyitására senki sem képviselte a várost”. (Szerző ismeretlen). Forrás: Békés, politikai, társadalmi és közgazdasági hetilap, LVII. évf. 80. az., Gyula, 1925. október 14.)

A gyulai tárlat

Szirmai Endre írása tanúskodik arról, hogy „A tehetségek nálunk úgy teremnek, mint a fekete, televényes, drága magyar földben az acélos búza. De jött az égi háború, a forradalom tornádója és szétszórta, megromcsolta, elpusztította a vetést. Csonka országunkban a tehetségek nem érhetnek be, mert az élet szigora és kegyetlensége az életfenntartás vályújához hurcolja az alkotni tudó embert. Itt vannak mindjárt a gyulai piktorok és iparművészek, akikben a tehetség csak úgy duzzad, de az egyik, mint hallom, katona, a másik kovácsinas, a harmadik hivatalnok. Előbb a mindennapi kenyeret kell megkeresniük, csak szabad idejükben foglalkozhatnak a művészettel, melyre születtek és melynek élni szeretnének.

Futólag megtekintettem a Közművelődési Egyesület által rendezett, úgynevezett „tárlatot”, melyen Ákosffy Barna, Fábry Dezső, Kohán György, Bíró György, Szilágyi István, Técsy László, Ákosffy Barnáné, Antalóczy Nándor, Kristóffy Ferencné Fábrián Margit, Morvay Zoltán és Baumann Alajos állított ki. ...

(folytatás a 12. oldalon)

(folytatás a 11. oldalról)

Fábry Dezső munkáiból a melegség árad szét. Úgy látszik, hogy egyedül a szabad természet inspirálja munkára, mert a legtöbb képe tájkép.

métdombok helyén hogyan épült fel alig ötven év alatt az új belváros rendezett utcáival, házsoraival”. (P. r. – a szerző így jelölte magát) (Forrás: Megyei Hírlap 1964. október 20. kedd)

Fábry: Falusi utca, 1923

Nagyon szép alkotás a Délutáni nap-sütésben és a Kossuth-téri kápolna című vízfestményei. Általában minden képe eredeti és hangulatos...

Fábry Dezső olajfestményét megvette a gyulai Nemzeti Hitelintézet. Fábry Dezső két vízfestményét megvette Gyula városa. ... A műtárlat június 4 én zárul Június 4 én délután 3 órakor a Polgári Kör nagytermében 8–10 remekmű kerül amerikai árverésre s ugyanakkor délután 5 órakor sorsolják ki a tárlat látogatói között a három művészi remekmunkát.” (Forrás: Békés, 1926. május 29.)

Vác város műemlékei festményeken, grafikai műveken és fényképeken

„Az országos múzeumi hónap váci programjának alapján szombaton délután a harmadik kiállítás nyílt meg a Vak Bottyán Múzeum termeiben ... Vác közismerten az ország egyik legrégebbi és legszebb fekvésű városa. A múlt eseményeinek sok nevezetes emléke fűződik nevéhez. A történelmi helység hatvanöt műemléket és műemlék jellegű épületet tart számon.

Ezeket mutatta be festményeken, grafikai műveken és fényképeken a most megnyílt kiállítás ... Az első teremben Fábry Dezső, Szinte Gábor, Pörge Gergely s mások ceruzarajzai, tusvázlatai idézik a század eleji várost. Kár, hogy mai fényképekkel nem érzékeltették: az egykori homokbuckák, vásárterek s sze-

Fábry régi képeslapokon, kiadványokban

„A képeslapokon képzőművészeti alkotásokkal is találkozhatunk. Ezek készítői között találhatunk váciakat és nem helybelieket egyaránt. Dörre Tivadar (Nemespécse, 1858. Bp., 1932) festő és illusztrátornak váci képe megjelent az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben c. sorozatban. Fábry Dezső (Jászfényszaru, 1893) iparművészeti iskolát végzett, és 1920–1926 között Vácott szolgált főhadnagyként a gyalogezredben, majd a kerékpáros zászlóaljaban. Több váci tárgyú festményt és rajzot készített. ... Dezső Fabry (Jászfényszaru,

Fábry:
A váci Piarista rendház bejárata, 1923

ru, 1893) graduated a school of arts and crafts and served as a lieutenant in the Vác foot regiment between 1920–1926, then in the Cycling Battalion. He made several drawings and paintings of Vác.” (Forrás: Héjjas Pál – Horváth M. Ferenc: Régi képeslapok – Old postcards – Alte Ansichtskarten, 1896–1950. Váci Történelmi Tár 2. (Vác, 2001) Város a Duna partján – történelmi áttekintés

Tragor Ignác: Vác története, Váci Múzeum-egyesület kiadványa, (Vác, 1927. 100 képpel díszített kiadás, amelyben Fábry Dezső 11 alkotása (íronrajz, akvarell) is fellelhető. Többségében utcák, házak, portálék, homlokzatok láthatóak az alkotásokon, amelyek 1923-ban készültek. A képek – amelyek a kötetben is szerepelnek – elérhetőek a múzeum honlapján található adatbázisban.

Piaristák Vácott, a Galéria képei között található Fábry Dezső két grafikája is: Váci Piarista Rendház bejárata (1923), Váci Piarista templom bejárata (1923); Gyűjtés: Piarista Múzeum

Benkő Zsuzsanna (művészettörténész, ELTE doktorandus) „A zebegényi templom kifestése mint művészet-pedagógiai feladat”.

Fábry:
A váci Piarista templom bejárata, 1923

Leszkovszky György munkái a váci egyházmegyében c. előadásban a festő tanítványok között Fábryról is olvashattunk. Elhangzott A magyar szecesszió a Váci Egyházmegyében című tudományos konferencián 2013. szeptember 6-án. (Nagypréposti palota, Vác).

Fábry Dezső munkássága, életrajza további kutatást kíván.

Kovács Béláné Pető Magdolna,
Kovács Béla helytörténelmi kutatók